

Alternativní kultura

Nakladatelství
Lidové noviny

Příběh české společnosti 1945–1989

Editor Josef **ALAN**

Tomáš **BITRICH**

Michal **BREGANT**

Martin **ČIHÁK**

Stanislav **DVORSKÝ**

Jiří **GRUNTORÁD**

Lenka **JUNGMANNOVÁ**

Vladimír **JUST**

Marie **KLIMEŠOVÁ**

Martin **MACHOVEC**

Josef **MOUCHA**

Alice **RŮŽIČKOVÁ**

Josef **VLČEK**

Tomáš **VRBA**

Naroseniny Josefa Tvřtiny

REALIZACE

Olga Havlová
 Pavel Kačírek
 Andrej Krob
 Joska Skalník
 Jan Ruzl
 Nikolaj Stankovič

ORIGINÁLNÍ VIDEO JOURNAL

ORIGINÁLNÍ
VIDEO
JOURNAL
№6

NÁŠ HOST

PŘÍLOHA

Originální Videojournal

Pokus o „samizdatovou televizi“

Alice Růžičková

Co je paralelní kultura?

„Nic víc a nic míň než kultura, která z těch
 či oněch důvodů nechce nebo nemůže
 nebo nesmí zasahovat veřejnost těmi médii,
 která řídí státní moc, což jsou v totalitním státě
 všechna nakladatelství, tiskárny, výstavní síně,
 koncertní a divadelní sály, vědecké ústavy atd.“

Tato kultura tudíž využívá jen toho, co zbývá:
 psacích strojů, soukromých ateliérů, bytů, stodol a podobně.
 Jak patrně, „paralelnost“ je vymezena zcela vnějškově
 a nic dalšího z ní přímo nevyplývá, tedy ani kvalita,
 ani estetika, ani nějaká ideologie.“

Do různých stran
 (ve stati Šest poznámek o kultuře)

Václav Havel, 1984

VNITŘNÍ SPOLEČENSKÉ PODHOUBÍ A DŮLEŽITÁ POMOC EXILU

V druhé polovině osmdesátých let v Československu uvědomělé projevy paralelní kultury v podstatě vrcholí. Jak těchto aktivit přibývá, narůstá potřeba kvalitní nezávislé publicistiky, která by pravidelně informovala o alternativním dění v kulturní sféře, a zacelila tak mezery oficiální mediální blokády. Není náhodou, že nultá čísla budoucích nejdůležitějších periodik – *Lidových novin* a *Originálního Videojournalu* (dále OVJ) – vyšla téměř zároveň koncem roku 1987. Přestože na Západě již technický vývoj přinesl xeroxy, počítače a video, do Československa tyto zázraky pronikají jen velmi omezeně, navíc jsou státem přísně kontrolovány. Je však už jen otázkou času, kdy kromě samizdatu tištěného vznikne také forma audiovizuální, která se pokusí stát se důstojnou paralelou k hlavní večerní zpravodajské frašce tehdejší ČST – totiž k Televizním novinám.

Nejpodstatnějším impulsem pro intenzivní rozvoj samizdatu v sedmdesátých a osmdesátých letech u nás byl vznik Charty 77. Nastala nutnost bránit se a vytvořit si vlastní komunikační strukturu. Už za necelý rok po vzniku Charty začíná díky zásadnímu přičinění teoretického fyzika Františka Janoucha pracovat ve švédském Stockholmu Nadace Charty 77. Instituce, která se nejvíce zasloužila o ekonomickou podporu československého disentu, poskytovala stipendia domácím tvůrcům, nakupovala kopírovací stroje, videotekniku, magnetofony, počítače, založila literární cenu Jaroslava Seiferta a přispí-

vala na vydávání řady knih a časopisů. S myšlenkou ekonomické podpory a přerozdělování financí „od bohatších k chudým“ se Janouch setkal již v dětství, kdy za druhé světové války dostávala jeho rodina podobnou pomoc, když se o ně otec nemohl postarat.

Neméně významnou úlohu plní Československé dokumentační středisko nezávislé literatury, které v roce 1986 v západoněmeckém Hannoveru zakládá se skupinou exilových kulturních pracovníků Vilém Prečan, historik a spoluautor *Černé knihy* o politické situaci v roce 1968 v Československu. Badatelské centrum a archiv exilových i samizdatových periodik a rukopisů se usídli u knížete Karla Schwarzenberga na zámku v Scheinfeldu, kde V. Prečan soustavně shromažďuje a zpracovává veškerou dokumentaci projevů československé paralelní kultury.

Z intenzivní vzájemné korespondence mezi Prečanem, Janouchem a Václavem Havlem coby nekorunovanou hlavou českého disentu také vyplývá, že se v letech 1983–1984 začíná rozbíhat tzv. „videoprojekt“. Janouch posílá do ČSSR přes Tuzex legálně zaplacené videorekordéry a televizory, aby zde mohla vzniknout síť domácích videí. Přes různé pašovací kanály¹ se sem dostávají také zásilky se zakázanou literaturou, hudbou či videokazety s nedostupnými filmy. Stejnými kanály, ale opačným směrem proudí ven rukopisy, fotografie, filmy či jiné dokumenty, o které mají velký zájem západní média a za jejichž honoráře se financuje další přísun techniky. Potřebné finance získává Nadace Charty 77 rovněž přes granty evropských kulturních fondů, výrazně pomáhají manželé Tigridovi, Jiří Pelikán, Tomáš Baťa a mnoho jiných.

V té době v Československu existuje několik skupinek a jednotlivců již samostatně praktikujících v oblasti filmu a videa. Jde především o skupinu Čeněk, amatérského filmaře Michala Hýbka, brněnskou galerii „Drogerie Zlevněné zboží“, Aleše Havlíčka a videopředstavení Andreje Kroba.

Kolem Jana Rumla se počátkem osmdesátých let soustředila skupina lidí „schopných držet v ruce kameru“ (Jan Kašpar, Andrej Krob, Ivan Kyncl, Stanislav Milota a další). Natáčeli drobné šoty především z politického života v Československu a materiál posílali do zahraničí, kde naši emigranti pracovali na popularizaci protikomunistického odboje. Z důvodů utajení měla akce krycí název „Čeněk“. Zpočátku skupina pracovala jen s 16mm filmovou kamerou a většinu natočených filmů museli složitě posílat na vyvolání do ciziny. Dne 21. června 1985 píše Havel Janouchovi: „...Na Západě je už v prodeji nový systém videokamer Sony Video 8. Je to mnohem menší a praktičtější a dokonalejší, než všechno dosud. A není to prý drahé, relativně. Má-li Leopold venku nějaké peníze a stačí-li na to, pak by rozhodně o tu věčičku stál. Jeho činnost je sice prozatím ze známých důvodů umrtvena, ale až se věci vyjasní, je kdykoli připraven se ze svého zimního spánku probudit. Kdyby u svého lůžka našel zmíněnou věc plus příslušné kazety, bylo by to skvělé...“. Janouch s Prečanem vybrali společně první videokameru, která se v září roku 1985 objevila ve fotografické brašně v Havlově bytě na nábřeží. Zpracovávání materiálu se výrazně zjednodušilo a vznikly i lepší

možnosti pro vlastní natáčení. Koncem roku 1985 se proto z Havlova dopisu dozvídáme: „...Čeněk moc děkuje za doplněk ke své hračce. Čeněk byl trochu přestrukturován. Tvoří ho dvě dvojice, vždy technik a cosi jako režisér, z nichž jedna se bude věnovat různým dokumentaristickým činnostem s nadějí na dlouhodobější použití a druhá aktualitám, respektive „dizi“ aktualitám. Nad oběma dvojicemi bude pátá součást Čeňka cosi jako koordinátor, který bude s vámi ve styku, který bude vše zpozvzdálí řídit, aniž se toho bude fyzicky účastnit. První zásilka bude odeslána za týden, tak by ho bude fyzicky účastnit. Mám na mysli první zásilku s výsledky Čeňkovy práce. Nebude to zatím moc dokonalé, Čeněk se zatím učí, ale je učenlivý a brzy se to zlepší...“

Ve stejné době byl natočen první filmový dokument o Havlovi vůbec. Je více než symptomatičké, že vznikl právě v prostředí amatérského filmu, který zde již od třicátých let plní funkci „nezávislého“ filmu. S Havlem se Michal Hýbek setkal v letech 1982–1983 ve věznicí na Borech, kam ho zavřeli za spolupráci při redigování undergroundového časopisu *Vokno*. Od podzimu 1985 do zimy 1986 Hýbek natáčí na Hrádečku 16mm film *Dopisy Olze*,² který měl být původně překvapením k Havlovým padesátinám.

Další centrum videotvorby krystalizovalo v Brně. V létě 1986 zde docházelo k prvním tajným domluvám, jak vytvořit malou galerii „pařížského“ typu – svobodnou ve smyslu nezávislosti, a přitom přístupnou široké veřejnosti – umožňující i nerezimním výtvarníkům vystavovat nejen za soukromými dveřmi pro pozvané přátele. Drahoš Svatoň, prodavač v obchůdku se zlevněným drogistickým zbožím v konstruktivistickém domě z dvacátých let na rohu Kotleářské a Bayerovy ulice, spolu se dvěma uměleckými realizátory (malířem Rostislavem Pospíšilem a režisérem Divadla na provázku Petrem Oslzlým) založili uspořádáním první výstavy 12. listopadu 1986 tradici konceptu svobodných výstav v nesvobodné společnosti. Nezávislost galerie spočívala v tom, že všechny její akce se odehrávaly na veřejném místě a byly otevřeny veřejnosti, a v tom, že její umělečtí realizátoři neakceptovali ani náznak jakéhokoliv vnějšího zásahu. A to navzdory tomu, že se StB pokoušela zastrašovat podnik, který obchod provozoval, pracovníky pivnice, nájemníky domu, v němž se krámk nalézal, i samotného prodavače. Plnohodnotnou součástí každé výstavy byly i třicetiminutové videoportréty,³ které točil hlavně Aleš Záboj, Milan Maryška, Jaroslav Kořán a Michal Hýbek a měly v poměrně širokém rozsahu přiblížit tvorbu právě vystavujícího autora.

Technické zázemí tehdejší státní reklamní agentury Merkuria v Praze posloužilo v roce 1987 lidem seskupeným kolem Aleše Havlíčka. Dobroslav Zborník, Miroslav Vránek a Věra Dvořáková natáčeli záběry na video výhradně na export a přes Jiřinu Šiklovou je posílali do Anglie Janu Kavanovi a Palach Press Centru.

V průběhu téhož roku byl o víkendech s delšími přestávkami pořizován videozáznam inscenace divadelní hry Václava Havla *Pokoušení*,⁴ jak ji v režii Andreje Kroba nazkoušelo Divadlo na tahu v roce 1985.

ZAKLÁDAJÍCÍ SCHŮZKY A SPOLUPRACOVNÍCI OVJ

Nápad neposílat natočený zajímavý materiál „jenom“ ven za hranice k dalšímu zpracování, ale vyrábět z něj vlastní ucelený pořad pro místní publikum vzniká spontánně a těžko přisoudit autorství jednotlivci. Jak říká Michal Hýbek: „OVJ vlastně vyrostl z potřeby. Havel byl za kmotra, který vytváří zázemí – něco jako katalyzátor. Coby „popredny disident“ domluvil první schůzku u Pavla Kačírka. Tehdy mě o tom přišel informovat nějaký Ruml. S Kačírkem mě taky seznámil Havel na oslavě jeho narozenin 5. 10. 1987, protože jsme oba chtěli natočit na film jednu Kafkovu povídku. Ale Václav chtěl být mimo OVJ, a tak starosti s ním pak přesunul na Olgu.“ Během podzimu 1987 se uskutečňuje ne jedno, ale hned několik přípravných setkání zástupců výše zmíněných a do té doby rozdrobených skupin, které se nakonec dohodnou, že chtějí týmově vydávat a distribuovat na kazetách VHS pravidelně dvakrát až třikrát do roka samizdatové audiovizuální periodikum, které se bude věnovat nejen úzkým tématům chartovně-politickým, ale které bude též sledovat širokou oblast alternativní kultury a problémy ekologie.

Vlastní nápaditou znělkou, pravidelnými rubrikami a redaktorskou výrobou chtělo budoucí seskupení OVJ především oslovit co nejširší počet lidí žijících v nesvobodných podmínkách tehdejšího Československa. Mozaikovitý tvar informačního „slepence“ o aktivitách paralelní kultury představoval zpravodajskou formu, která tvoří podstatu televizního média. Aniž by si to zpočátku uvědomovali, lidé kolem OVJ se vlastně pokoušeli o vznik konkurenční samizdatové televize. S přípravou její nezávislé tvorby pomáhalo OVJ velké množství ochotných spolupracovníků, které nelze ani všechny vyjmenovat. Ty nejvíce zainteresované můžeme rozdělit zhruba do tří okruhů: 1) úzká redakční rada, která rozhodovala o dramaturgické koncepci, náplni rubrik a výsledné podobě jednotlivých čísel (Olga Havlová, Michal Hýbek, Pavel Kačírek, Jan Kašpar, Andrej Krob, Jan Ruml, Joska Skalník a Andrej Stankovič); 2) širší okruh externích spolupracovníků, kteří přinášeli náměty a osobně se podíleli na realizaci (Jarmila Bělíková, Přemysl Fialka, Aleš Havlíček, Jiří Kantůrek, Jaroslav Kořán, Jaroslav Kukal, Milan Maryška, Petr Oslzlý, Jiří Reichl, Jiří Mergl a David Schmoranz); 3) spolupracovníci, kteří pomáhali distribuovat natočený materiál do zahraničí a financovat drahou techniku (Karel Freund, František Janouch, Vilém Prečan, Jiřina Šiklová a Pavel Tigrid).

INSPIRATIVNÍ VIDEOMAGAZÍNY A POVSTÁVÁNÍ VLASTNÍHO TVARU OVJ

Jako inspirační zdroj a současně k vymezení budoucí podoby nově vznikajícího tvaru OVJ napomohla dvě už existující speciálně zaměřená periodika. Od roku 1985 vydával v Londýně Karel Kyncl pravidelně exilový čtvrt-

letník s názvem *Videomagazín* na kazetách VHS v průměrné délce okolo 120 minut. Kyncl většinou přebíral a zpracovával materiál ze západních televizí nebo natočený českými exulanty. Jen občas se objevily záběry z Československa. Většina příspěvků měla podobu osobních esejů s vtipným komentářem, autor se často sám objevuje v obraze v pozici „stand up“ průvodce, což je forma původně typická pro zpravodajství BBC. Většina témat měla blíže k českým emigrantům než k divákům uzavřeným za hranicemi ČSSR. Jednou ročně vznikalo *zvláštní vydání Videomagazínu* věnované celoexilovému shromáždění představitelů nejrůznějších oborů, kteří si vyměňovali názory na předem dané téma (např. „Diskuse o našich osmičkách“, „Československo 1989 – dialog, nebo konfrontace“). Tato setkání československého exilu pod záštitou katolické církve Opus bonum každoročně organizovali opat Anastáz Opasek a hrabě Belcredi v domě faráře Hackera v městečku Franken v SRN poblíž západočeských hranic. Výsledný tvar zvláštních vydání tvoří Kynclova reportážní zpráva a sestřih z nejnižších částí diskuse.

Nápad vyrábět videoperiodikum se v Čechách zalíbil také Františku Stárkovi, který od roku 1979 vydával pravidelně časopis *Vokno* a nepravidelně aktuálně tištěný leták *Voknoviny*. *Videomagazín Vokna* vyšel celkem dvakrát (jaro 1987 – 138 minut, jaro 1988 – 165 minut), než StB Stárka-Čuňase nejprve v lednu 1989 okradla o videokameru, pak mu zabavila celý hudební archiv a nakonec ho zavřela do vězení. Vesměs jde o koláž nepůvodních materiálů seskládaných především ze zajímavostí z hudebního undergroundu: záznamy slavných kapel převzaté ze zahraničních televizí, na koncertech českých kapel natočená vždy jedna skladba v celku z hledišť, klipy, animované či amatérské filmy, přebrané příspěvky z Kynclova magazínu a reportáže ze setkání muzikantů ve Vídni.

Protože seskupení OVJ chtělo vyrábět „ojedinělý audiovizuální samizdat“, především publicistiku s širokým záběrem témat i forem – tedy periodikum strukturované zcela jinak než předešlé videomagazíny – snažilo se také o zřetelně odlišný název. Olga Havlová vymýšlí *Videojournal*, ale to stále ještě příliš připomíná Kynclův *Videomagazín*. Pavlu Kačírkovi se zalíbí „žurnál“ coby slovíčko z první republiky, a tak před něj přidává přívlastek „originální“. Ale protože nechtějí vypadat nabubřele, vymýšlejí ke znělce doprovodný odůvodňující slogan, který je má zároveň ochránit před potenciálními útoky ze strany StB. Nebylo totiž protizákonné dílo vyrobit, protože jedním vyrobeným originálním kusem nelze „pobuřovat, vytrhovat ani rozvracet...“, horší to však bylo s jeho rozmnožováním a emitováním.

Znělka začíná velkými detaily videorekordéru, který „polyká“ kazetu, kamera se „sama“ otáčí a následuje pohyb trafa. Podobně jako „ožívá“ filmová kamera ve slavné scéně dnes už klasického díla Dziga Vertova *Muž s kivoaparátom*.⁶ Do této úvodní obrazové sekvence jsou klipovou montáží nastříhané akční kousky z avizovaných příspěvků (plní funkci úvodního seznamu i reklamního materiálu), navíc obohacené výraznými ruchy zasouvající se kazety do videa, hudbou a důležitým komentářem.⁷ Slyšíme hlas

Andreje Kroba: „Originální Videojournal – originální rozhovory s originálními lidmi – originální pohledy na banální skutečnosti – originální výstavy, divadelní inscenace, hudební nahrávky, vše na pásce VHS – originální zprávy z domova a ze světa, který je nám též domovem – originální, neboť co čekáte nenajdete, a naopak – originální, protože od tohoto Videojournalu existuje pouze originál, kopírování a další rozšiřování jen na vlastní vrub.“ Jednotlivé věty jsou v následujících vydáních OVJ záměrně přehazovány do jiného pořadí. Nakonec se z černé plochy animovaně protrhne otvor, stále se zvětšuje, až vidíme čtveřici modrých obloh s bílými mraky.⁸ Přes ně naskočí další dva proužky s oblohou – buch buch jako razítko (později bude podobně firma FEBIO přidávat logo na konec svých pořadů). V horní polovině najedou dvě slova jako úvodní titulek – zleva ORIGINÁLNÍ a zprava JOURNAL. Mezi nimi se prolne slovíčko VIDEO a objeví se kolážově složená číslice aktuálního vydání.

DRAMATURGICKÁ, REŽIJNÍ, PRODUKČNÍ A DISTRIBUČNÍ PRÁCE UVNITŘ OVJ

Redakční rada OVJ se schází k nepravidelným dramaturgickým poradám v ulici V Jirchářích č. 5, kde se v domě se dvěma vchody v druhém patře připravuje v malé garsoniére Michala Hýbka s WC na pavlači náplň jednotlivých rubrik i celková dramaturgie vydávaných čísel. Nejprve probíhá tzv. bazar nápadů – na jednu hromadu se dávají témata a náměty, které by stály za zaznamenání. Předběžně se určí délka příspěvku, a pak si každý vybere, co ho zajímá a s kým půjde natáčet. Periodikum vzniká za běhu, ale číslo od čísla se výsledek snažení zlepšuje. Před jedním vydaným číslem jsou minimálně vždy dvě až tři schůzky. Největší spory probíhají o to, kolik času věnovat příspěvkům z politické publicistiky, kolik zpravodajství z kultury a kolik ekologickým problémům.

Pavel Kačírek, který se díky předchozí profesionální režijní zkušenosti stává hlavním režisérem, stříhá a kompletuje všechna čísla OVJ. Vždy se především snaží dodržet přibližně délku jedné hodiny. Aby nezavládla totální anarchie, stanovují se od počátku pravidelné rubriky s poměrně pevnou žánrovou dramaturgií: **Malý zpravodaj** (politicky zaměřená aktualita či připomínka významného výročí), **Náš host** (pokus krátkým portrétem představit zajímavou osobnost), **Dokumenty** (delší propracovaný příspěvek na ekologické či politické téma), **Reportáž** (osobně přinesená zpráva z důležité akce), **Společenská kronika** (příspěvky ze společensky závažného dění), **Interview** (důležité myšlenky v rozhovoru se zajímavou osobností), **Dílna** (představení výtvarné tvorby, většinou v ateliéru výtvarníka), **Fotogalerie** (koláž z prací významných fotografů nejčastěji s odborným citátem z poznámek Anny Fárové), která měla zároveň funkci dramaturgického předělu, neboť konec příspěvku nebyl zatížen slovem, měl jen hudební doprovod, a **Slovo pro Jiřího Kantůrka** (okénko pro britické úvahy a politický komentář).

Technické vybavení měla „samizdatová televize“ OVJ velmi omezené – žádní asistenti, žádné mobilní telefony, auta, světelný park ani zvukotěsná studia. Zpočátku měli jen jednu videokameru Sony Video 8, maličký mikrofon pouze na kameře a stříhat šlo jen za pomoci rekordéru Sony 8 tzv. „let-fon pouze na kameře a stříhat šlo jen za pomoci rekordéru Sony 8 tzv. „let-fon pouze na kameře“.⁹ „Kameramani“ se své řemeslo učili postupně. Jestliže zpočátku měli problém kameru i jen uvést do chodu, během natáčení získávali potřebnou zručnost. Jednoduchý materiál natáčeli samostatně, na komplikovanější reportáže a ankety jezdili alespoň ve dvou nebo ve třech spolu s „redaktory“. Důležité události se točily pro jistotu i na dvě kamery a pomocníci měli bojový úkol kameramana stínit, ochraňovat a natočené kazety nosit do bezpečí. Aby unikli bdělému zraku StB, vyvinuli brzy množství konspiračních metod a fíglů. Největší strach měli o techniku při demonstracích. Snažili se kameru schovat tak, aby nebyla vidět. Používali například speciální kufřík s vyříznutou dírou a se sklem, který jim umožňoval chodit mezi demonstranty a nepozorovaně natáčet „skrytou kamerou“. Jindy uložili přístroj do igelitové tašky objektivem nahoru, a když bylo zapotřebí, tak jen vhodně nasměrovali tašku a začali natáčet. Asi nejproslulejší záběr pořídil David Schmoranz, který o Palachově týdnu v lednu 1989 natočil přes ulici škvírou ve dveřích zatýkání disidentských špiček. Zachytil při tom tváře tajných policistů v civilu a čísla jejich aut. Uveřejnění těchto záběrů státní moc velmi popudilo.

Všechny natočené materiály se nakonec shromáždil u Kačírka, který se s ním zavřel asi na měsíc do střížny. Přestože jsou jednotlivá vydání kompletována z mnoha materiálů různé kvality i délky, působí jako kompaktní ucelená díla. Kačírek se častokrát musel potýkat s nedostatkem vhodných záběrů, fotografické dokumentace či kvalitního zvukového záznamu. Přes tyto technické nedostatky se mu mnohdy podařilo dosáhnout neotřelého a formálně zajímavého výsledku. Pomáhal si dynamickou stříhovou montáží, podtrhoval náladu a vyznění záběrů přimícháním hudby, při jejímž výběru si rozhodně nelámal hlavu s autorskými právy. Důležité informace dodával odlehčeným, ale zasvěceným komentářem, kterého však nikdy není tolik, aby diváka zahltil. Naopak, i do krátké informativní reportáže z kulturních akcí vybral vždy jeden delší záběr charakteristické situace, což umožňovalo větší soustředění a pocit vlastního zážitku. Sestříhal zdařile nejen jednotlivé příspěvky, ale dovedl je také mezi sebou dramaturgicky umístit tak, aby připoutal divákovu pozornost během celého dvouhodinového komponovaného pořadu. Pracoval jak s proměnlivou délkou příspěvků, tak vhodně střídal žánry i tematiku – smutná svědectví o disidentském osudu při příležitosti pohřbů, nepovolených demonstrací a zatýkání vedle radostnějších šotů z výstav, koncertů, divadelních představení, happenin-gů nebo mší.

Text komentářů četli Andrej Krob nebo Jan Ruml, později také Lenka Machoninová a Michaela Koriandrová. Ve výsledném sestřihu bylo vždy nakonec víc příspěvků (třináct až dvacet tři) než předem připravených rubrik. Názvy jednotlivých příspěvků byly napsané a zabírané přímo z psacího stroje i s do-

zvukem mezerníku. Za závěrečnou znělkou následoval titulok s autorstvím realizace. Z bezpečnostních důvodů byli uvedeni jen ti, kterým to už nemohlo víc ublížit – O. Havlová, P. Kačírek, A. Krob, J. Ruml a A. Stankovič, výtvarná spolupráce studio UM a dovětek „není pravidlem, že jsou všechny příspěvky autorizovány“. Potom následovala vždy ještě **Příloha** (vlastní nebo převzaté ucelené monotematické tvary, které dohromady poskládaly dalších přibližně šedesát minut).

Do října 1989 vzniklo v produkci OVJ celkem sedm pravidelných čísel **OVJ č. 0–6** (v poznámkách k tomuto textu můžete najít vůbec poprvé publikovaný seznam příspěvků jednotlivých čísel, a sami se tak přesvědčit o velmi zajímavé a pestré škále jejich témat¹⁰) a dva samostatné pořady **Frankfurt na Hrádečku** a **O divadle: Sezóna 88–89**.¹¹ Rozmnožování vyrobeného masteru na další kazety měl na starosti Hýbek. Svezl sedm videorekordérů zapůjčených od přátel do své garsonky, propojil všechny se svým přístrojem, nařídil si budíka a přes noc kopíroval. Tak vyrobil první generaci asi dvaadvaceti kazet. Minimálně dvě kazety VHS šly ihned do zahraničí a zbytek se distribuoval v Čechách a na Slovensku. Důležité domácí projekce se konaly u Havlů a také u Josefa Platze a Edy Kriseové, kam chodilo pravidelně asi patnáct lidí. OVJ se však nevyřáběl pro úzký okruh zasvěcenců, především chtěl oslovit široký lid obecný. Kulturychtiví diváci si kazety mezi sebou půjčovali, svolávali přátele na hromadná promítání a kazety si rovněž dávali samostatně kopírovat (až do páté, takřka nečitelné generace). Mělo to být zpravodajství pro lidi, kteří měli informace pouze z rozhlasových stanic Hlas Ameriky nebo Svobodná Evropa. Většina občanů zmiňované disidenty nikdy neviděla na vlastní oči. Hlavní smysl OVJ byl tedy nikoli v natáčení unikátních záběrů pro archiv, ale v hledání a upozorňování na živé projevy nezávislého myšlení.

REVOLUČNÍ ZPRAVODAJSTVÍ V LISTOPADU 1989

StB existenci OVJ zaznamenala a určitě na něj vedla tzv. „objektový“ živý svazek (v prosinci 1989 se otevřené svazky bohužel skartovaly jako první). Politické napětí od lednových událostí 1989 stoupano, a proto když v září 1989 policie zatkla Jiřího Rumla s Rudolfem Zemanem a začala tažení proti samizdatovému *Lidovému novinám*, lidé kolem OVJ očekávali útok také. Techniku odvezli a po částech ji schovali u známých. Plánovanou studentskou demonstraci šel 17. listopadu točit Přemysl Fialka sám, ale na Národní třídě mu došly baterky. Druhý den ráno vzali veškerou techniku a za bony od Václava Havla nakoupili v Tuzexu kazety, aby bylo na co točit. Stali se z nich „frontovní zpravodajové“.

U Michala Hýbka (opět v Jirchářích č. 5) vznikl krizový kameramanský štáb, který fungoval nepřetržitě čtyřadvacet hodin denně až do generální stávky 28. listopadu. Dveře byly stále „otevřené“ – jedna místnost s telefo-

nem, kam se lidé chodili najíst, napít, ohřát a v horním patře také vyspat. Celkem operovalo asi osm štábů různého původu – zaměstnanci ČST, podniková videostudia, amatéři, studenti FAMU i ti, co měli vlastní domácí videokameru a nosili materiál natočený na různých formátech. Do tohoto centra přicházely informace, co se kde děje, a odtud pak vyrážely štáby natáčet, co bylo zapotřebí.

U Jana Kašpara (v Čajkovského č. 33 na Žižkově) vzniklo zase stříhací centrum, kde se všechny materiál shromažďoval, ihned zpracovával, množil a distribuoval. První revoluční číslo vzniklo už v pondělí 20. listopadu. Stříhali i přes noc a do týdne vznikly až tři kazety aktuálních „revolučních deníků“, které se ihned promítaly na televizorech ve výlohách Laterny magiky a Špalíčku a také se rozvážely mimo Prahu. Tímto způsobem OVJ v listopadu 1989 zcela přebíral funkci oficiálního televizního zpravodajství. Lidé z OVJ intenzivně pracovali přes první i druhé padnutí politbyra až do doby, kdy zvítězilo Občanské fórum. Když Československá televize začala konečně vysílat přenosy z demonstrací a informovat o událostech, krizový štáb rozpustili a zvolnili tempo výroby. Definitivním koncem bylo zvolení Václava Havla prezidentem v prosinci 1989. Smysl Videojournalu byl pryč a lidé, kteří mu pomáhali na svět, měli najednou svobodnou možnost věnovat se konečně svému povolání a vlastním cílům.

Během listopadové revoluce 1989 vzniklo celkem devět čísel **zvláštních vydání OVJ** různých délek, které obsahují záběry ze všech důležitých momentů. Záznamy mají především dokumentační funkci a bývají natočeny často v jednom dlouhém „jetí“ s proměnnou transfokací. Občas vidíme v pravém dolním rohu datumku, což ještě podporuje syrově archivní dojem. Jednotlivé historické akce jsou odděleny orientačními mezititulky, napsanými buď fixem na papír, nebo vkopírované přímo přes obraz. Příspěvky jsou řazeny chronologicky, většinou bez průvodního slova.

VZNIK A PLÁNY PRODUKČNÍ SPOLEČNOSTI OVJ, S. R. O., PO ROCE 1990

Počátkem roku 1990 přechází OVJ na čas pod správu teď již oficiálně vydávaných *Lidových novin*. Názory na to „co dál“ se brzy začínají rozcházet a Hýbek dává na konci roku výpověď. V roce 1991 trio Kačírek, Kašpar, a Hýbek dává na konci roku výpověď. V roce 1991 trio Kačírek, Kašpar, a Krob zakládá firmu OVJ, s. r. o., pro niž brzy začnou pracovat i profesionální režiséři a dokumentaristé (M. Šandová, K. Vlachová, P. Nikolaev, D. Zborník, P. Slavík, O. Sommerová, P. Koutecký, T. Škrdlant, V. Chytilová, V. Borička a další). Díky spolupráci s Výborem dobré vůle O. Havlové vstoupí OVJ do světa handicapovaných a natočí pro ČT cyklus filmů *Handicapovaná společnost*.

V tradici pravidelných vydání OVJ pokračují ještě dvě čísla – **OVJ č. 7: Kdo je Václav Havel** (1990, 60 min.) jako monotematický dokument o prezidentu Havlovi a **OVJ č. 8: Asanace v Asanaci** (1991, 71 min.), zatím poslední audio-

vizuální periodikum se znělkou, několika rubrikami a příspěvky. Když se naplní projekt vyrábět spolu s Maďary *Středoevropský kulturní magazín*, začne se firma OVJ, s. r. o., věnovat natáčení záznamů úspěšných představení Divadla Jára Cimrmana a jejich distribuci na videokazetách. Dnes firma sídlí ve druhém patře paláce Lucerna, kde její produkční Jarmila Konířová spravuje archiv primárních historicky cenných materiálů i pracovní kazety OVJ. Je zde off-line střižna i rozmnožovací stroje.

OVJ – ŽIVÁ KONZERVA V DĚJINÁCH ČESKÉHO DOKUMENTU

Je zcela nezpochybnitelné, že projevy paralelní kultury včetně OVJ napomohly pádu komunismu v Čechách. OVJ vznikl v samém epicentru dění. Byl syčen proudem hudebního undergroundu, psaného samizdatu i politického disentu z okruhu Charty 77. Spojení se světem zajišťovala česká emigrantská centra, vyživován byl svobodným myšlením domácích umělců, vědců, filosofů a žurnalistů, ale zároveň sytil a pomáhal v Československu burcovat široké spektrum lidí, kterým byl určen. Nebyl totiž ani žánrově, ani sociálně vymezen pro určitou skupinu diváků, byl prostě důstojným a inteligentním výtvorem pro všechny, kdo ještě normalizací nezakrněli a strachy nezcepeněli.

Jako organizovaná ucelená díla s koncepcí a pevným tvarem jednotlivá vydání OVJ výrazně konkurovala oficiálnímu televiznímu médiu. Spontánní kreativita tzv. „neumětelů“ obohacovala standardní výrazové prostředky, jejichž učebnicový rejstřík je vždy příliš chudý. Dodnes může být OVJ inspirativní živou konzervou, které současná televizní tvorba často nesahá dramaturgicky ani po kotníky. A přitom jen stačí „plechovku“ otevřít! Lidé, kteří dávali OVJ dohromady, nebyli profesionály a nevěděli zpočátku, jak se co má dělat (produkce, režie, kamera, střih, zvuk), a tak vše dělali podle svých „originálních“ představ. Otevřeli se čirému proudu autorství a amatérismu v tom nejlepším smyslu slova – všichni Videojournalem plně žili, cítili svou činnost jako smysluplnou a dávali jí všechno – peníze, čas a především výborné nápady. Ačkoli brali výrobu samizdatového audiovizuálního periodika smrtelně vážně, nechyběl jim humor ani nadhled. I když politická zvůle nebyla už tak silná, rozhodná a agresivní jako v padesátých letech, přece jen tvůrci OVJ stále ještě riskovali. Báli se o sebe, své rodiny i drahou techniku, ale vzdorovali, konspirovali a neseděli s rukama v klíně. Vedli osobní vnitřní odboj proti totalitě hlouposti. Věděli, co je solidarita, odvaha a morální imperativ. Měli své ideály a bojovali za ně – což se o dnešní „svobodné“ době rozhodně nedá říct, neboť dnešní České republice vládnou především peníze.

Pro naši společnost bylo také největším požehnáním, když v úplném počátku nové situace po revoluci v roce 1989 právě tito lidé, často spříznění s OVJ, nastoupili do funkcí poradců prezidenta či ředitelů ČT a dostali se do vyšší politiky, vedení stran i kulturních institucí. Učinili mnoho prospěš-

ných kroků, ale bohužel je brzy vystřídali „šikulové“, kteří předtím mlčeli. Když začalo jít o moc, do hlavních pozic, ze kterých lze společnost ovlivňovat, nastoupili ti, kteří ji dnes vedou do pekel jalovosti, nezajímavosti a tupého uniformního konzumu. Bylo by nejspíš opět zapotřebí nové občanské odvahy, aby se situace poněkud vylepšila. Aby ustala tíživá normalizace a život se opět zbarvil pestrostí. Televizní médium by mělo předvádět život v celé jeho alternativní šíři a svým divákům v pravém smyslu toho slova sloužit – nabízet škálu pořadů tematicky i formálně zajímavých a nepodléhat jen diktátu průměrnosti a objednávky. Kéž brzy povstanou noví originální (nejen video)žurnalisti!

- 1) Například přes diplomata Wolfganga Scheuera, ve švédských kamionech, díky turistům vyjíždějícím na rekreaci do Jugoslávie, poštou přes Slovensko, Finsko či přímo z moskevského tranzitu.
- 2) *Dopisy Olze – 1986 – 23 min.:* Vidíme v něm Václava Havla pracovat na jeho chalupě – píše dopisy a kouří, čte knihu v křesle, poslouchá gramofonové desky, chodí pořád dokola jedné místnosti nebo jí, zatímco venku přizračně sněží. Natočenou černobílou koláž záběrů doprovází Havlovo vyprávění o vzniku stejnojmenné knihy a v komentáři Jan Ruml předčítá úryvky z dopisů, které psal Havel z vězení své ženě – o návštěvách, depresi, snech a o věcech, které mu má Olga poslat v balíčku. Významovou osu filmu tvoří barevný záběr, kdy Havel sedí proti kameře na židli a vypovídá o své stydlivosti a rozpačitosti, o hercích a postavách v jeho hrách, o obětech a vině.
- 3) Dnes jsou uloženy na DIFA JAMU v archivu Aleše Záboje, který jako pedagog přednáší „tvůrčí práci s médii“.
- 4) *Pokoušení – 1987 – 130 min.:* Premiéra videopředstavení, které spolu s Davidem Schmoranzem natočil, sestříhal a zrežíroval Andrej Krob, se konala 16. dubna 1988 v Praze.
- 5) V hospodě U Pravidů v Žitné ulici, u Havlů na nábřeží, u Kačířka v Nerudově ulici atd.
- 6) Další transpozici tohoto nápadu můžeme vidět ve znělce současného televizního pořadu *Ego*.
- 7) Autorem hudby je Jan Holub ze skupiny Die Hauskappele a text vymysleli P. Kačířek a A. Stankovič.
- 8) Na výtvarné části znělky a titulkovém označení jednotlivých rubrik se podílel malíř Joska Skalník (a jeho studio UM), který se ve svém díle celý život zabývá oblohou jako symbolem volnosti. Jeho pojetí mělo vyjadřovat nenormálnost období totality, v němž OVJ vznikal, a rovněž touhu po svobodě a volnosti. Na 35mm film znělku natočil animátor Milan Ryčetský.
- 9) Teprve postupně díky pomoci ze zahraničí dostali na jaře 1988 kameru Sony 100 a v zimě 1988 přibyla malá Handycam Fuji Hitachi. Když koncem roku 1988 začali natáčet pořad *O divadle*, už měli k dispozici Sony 200 s do té doby nejlepším čipem. K dalšímu zpracování záznamů získali v lednu 1989 stříhátko Sony, stolní video Sony a starý televizní mikrofon, typ 421.
- 10) Videokazety s jednotlivými díly OVJ, doprovodné záznamy z databáze, jakož i diplomová práce autorky, ze které krácením vznikl tento článek, jsou k dispozici v archivu knihovny Libri prohibiti (Senovážné nám. 2, Praha 1, tel/fax: 02/24 22 59 71).

Originální Videojournal č. 0 – podzim 1987 – 120 min.:

- 0:00 Znělka
- 0:01 Videoklip skupiny Babalet
- 0:04 Malý zpravodaj: vystoupení amerického divadelního souboru „Bread and Puppet Theatre“ 27. a 28. října 1987 v Junior klubu Na Chmelnici
- 0:09 Estonský spisovatel Arvo Valton na návštěvě u Václava Havla
- 0:12 Výstava *Grotesknost v českém výtvarném umění* v Staroměstské radnici
- 0:16 Oslava sedmdesátých narozenin Zdeňka Urbánka 12. října 1987
- 0:18 Slova – Náš host: rozhovor s A. Warholem (autentický obraz, fiktivní překlad) pro galerii Drogerie Zlevněné zboží v Brně
- 0:22 Videoklip „Pytlíky ČSA“ skupiny Nahoru po schodišti dolů Band
- 0:23 Dokumenty: rozhovor s Jaroslavem Švestkou v Protivíně o ekologii lesa
- 0:36 Společenská kronika: nepovolená demonstrace 10. prosince 1987 na Den lidských práv, hovoří L. Lis, V. Havel, I. M. Jirous, E. Kantůrková, V. Chramostová, L. Vydra, A. Stankovič
- 0:46 Interview: Jan Urban – účastník nezávislého mezinárodního semináře v Moskvě
- 0:52 Dílna: výtvarný scénický projekt Josky Skalníka v Junior klubu Na Chmelnici 11. ledna 1988
- 0:57 Rozhovor s Karlem Srpem propuštěným 1. ledna 1987
- 1:03 Fotogalerie: fotografický projekt „Lidé“ Jana Malého, Ivana Luterera a Jiřího Poláčka

- 1:06 Konec
Příloha: s překladatelem Z. Urbánkem hovoří V. Havel, L. Vaculík a L. Dobrovský
- 2:00 Konec přílohy

Originální Videojournal č. 1 – jaro 1988 – 116 min.:

- 0:00 Znělka
- 0:02 Jaromír Nohavica, vystoupení na festivalu Písní za mír, Lipnice 1987
- 0:03 Malý zpravodaj: 19. ledna 1988 – pietní akt Charty 77 k výročí smrti Jana Palacha a Jana Zajíce
- 0:04 Portrét Pavla Wonky, dokument z pohřbu
- 0:12 Zahájení desetiletí duchovní obnovy na pontifikální mši v katedrále sv. Víta, celebruje František Tomášek
- 0:15 Portrét Josefa Zvěřiny u příležitosti jeho narozenin
- 0:17 Návštěva bratra Rogera Schutze z Taize, 12.–13. března 1988
- 0:19 Návštěva šesti senátorů USA – setkání s představiteli Charty 77
- 0:20 Móda z Moskvy
- 0:20 Návštěva Hanse van der Broeka v Praze, oběd s M. Hájkem, B. Janátem, J. Hájkem, V. Havlem, P. Uhlem, L. Hejdánkem, K. Srpem, V. Malým a J. Dusem v rezidenci holandského vyslance
- 0:22 Inventura samizdatového tisku
- 0:23 Off Dobříš, setkání spisovatelů, kteří po roce 1968 nesmějí publikovat, hovoří Z. Urbánek, L. Vaculík
- 0:30 Výročí Čapkova knihkupectví
- 0:32 Portrét akademického malíře Libora Fáry, dokument o pohřbu
- 0:35 Představení skupiny Alfréd a spol.
- 0:37 Reportáž o soše před Mánesem, foto O. Havlová
- 0:38 Dokument o inscenaci hry Václava Havla *Pokoušení*, režie A. Krob
- 0:39 Vladimír Merta zpívá na festivalu Písní za mír, Lipnice 1987
- 0:42 Náš host: rozhovor J. Kantůrka s profesorem Věnkem Šilhánem
- 0:52 Folkový zpěvák na festivalu Písní za mír, Lipnice 1987
- 0:53 Dokumenty: reportáž Jana Rumlá o ekologii a chemickém průmyslu v Kolíně
- 1:01 Pavel Dobeš zpívá na festivalu Písní za mír, Lipnice 1987
- 1:04 Společenská kronika: manifestace za obnovení občanských svobod 25. března 1988 v Bratislavě
- 1:07 Interview: rozhovor se zakladateli galerie Drogerie Zlevněné zboží s P. Oslzlým a R. Pospíšilem
- 1:12 Vystoupení Ivana Hoffmana na festivalu Písní za mír, Lipnice 1987
- 1:16 Dílna: portrét malíře Františka K. Foltýna
- 1:20 Fotogalerie: cyklus „Okna“ Jaroslava Bárty
- 1:22 Vystoupení Jiřího Dědečka na festivalu Písní za mír, Lipnice 1987
- 1:25 Konec
Příloha: dva krátké filmy Ivana Stříteského – *Proměny pod horou Venušinou*, dokument o stavbě přehrady Nové Mlýny z roku 1984, a *Horenka Chabová*, život v zapomenutém kraji obce Chabové z roku 1987
- 1:56 Konec přílohy

Originální Videojournal č. 2 – podzim 1988 – 176 min.:

- 0:00 Dobový dokument o roce 1968
- 0:09 Začátek
- 0:10 Anketa „Co si myslíte o roce 1968“
(objevuje se na více místech v tomto čísle – 0:40, 0:51, 1:01)
- 0:10 Walter Kania, rozhovor a portrét

- 0:12 Augustin Navrátil – autor petice moravských katolíků
- 0:15 Jaromír Šavřda, pohřeb 2. května 1988, portrét
- 0:18 Návštěva Waltera Jense v Československu, diskuse s nezávislými spisovateli
- 0:20 Vasilij V. Nalimov na filosofickém semináři v Praze, červen 1988
- 0:21 Portrét malíře Čestmíra Kafky
- 0:23 Výstava skupiny 12/15 v Kolodějích
- 0:24 Módní přehlídka a výstava amatérských výtvarníků *Tvoříme pro radost* ve Valdštejnské zahradě
- 0:27 Reportáž o představení divadla Sklep *Mazaný Filip*, inspirovaném Raymondem Chandlerem
- 0:30 Hudební soubor Kuličky z Nového Bydžova
- 0:33 Představení souboru členů diplomatického sboru Prague English Speaking Theatre, hra I. Klímy *Franz a Felicie*
- 0:34 Balet Marthy Binetti v Praze
- 0:36 Premiéra skupiny Půlnoc 28. června 1988 *Půlnoční expres odjíždí*
- 0:41 Zkrácený pořad „Pohled na rok 1968 – po dvaceti letech“, hovoří Z. Hejzlar, J. Pelikán, J. Škvorecký, R. Selucký, J. Hochman, A. Liehm a V. Prečan, převzato od VIDEO-INDEX
- 0:52 Reportáž: „Setkání na hranici“ – setkání představitelů českých a polských nezávislých iniciativ, červenec 1988 – S. Devátý, P. Uhl, V. Havel, V. Malý, J. Ruml, J. Čarnogurský, A. Šabatová, J. Šabata, I. Lamper, A. Vondra, L. Lis, J. Kuroň, A. Michnik a další
- 1:11 Interview: Jiří Černý a Iva Bittová hovoří s Martou Kubišovou
- 1:20 Dílna: sochy Olbrama Zoubka
- 1:26 Fotogalerie: fotografie Jindřicha Štreita
- 1:30 Československý filmový týdeník č. 35 1968 – okupace
- 1:33 Konec
Příloha: Diskuse „Rok 1968 a dnešek“, hovoří R. Battěk, Z. Rotrekl, J. Šabata, V. Šilhán, L. Vaculík, J. Kantůrek
- 2:56 Konec přílohy

Originální Videojournal č. 3 – zima 1988 – 179 min.:

- 0:00 Znělka
- 0:01 Rozrazil 1/88, 28. října 1988 premiéra scénického časopisu, Brno (ukázky 0:35, 0:52, 1:10, 1:24, 1:37, 1:52, 1:57)
- 0:02 Manifestace 21. srpna 1988, vystoupení T. Dvořáka, hovoří E. Kantůrková, L. Vydra, H. Marvanová
- 0:05 Dokument o HOS a jeho manifestu „Demokracii pro všechny“
- 0:07 Návštěva japonského slovákisty Sumuro Nagajo u Dominika Tatarky
- 0:11 Koncert 6. září 1988 v Budapešti na podporu Amnesty International – B. Springsteen, T. Chapman, Sting atd.
- 0:14 Veřejné vystoupení Václava Havla na festivalu Lipnice 1988
- 0:16 Výstava Mikuláš Medek '88
- 0:18 Manifestace za pravidelné zásobování hygienickými potřebami, 7. listopadu 1988 na Václavském náměstí
- 0:21 Vernisáž volného seskupení 12/15 ve vysočanském Lidovém domě
- 0:24 Václav Havel hovoří před „zahájením“ zmařeného sympozia o novodobých dějinách „Československo '88“
- 0:28 Narození vzácných dravců u Zdeňka Pince
- 0:29 Galerie H bratrů Zdeňka a Jiřího Hůlových
- 0:36 Náš host: divadelník a mim Ctibor Turba, rozhovor a portrét
- 0:56 Reportáž: demonstrace k výročí vzniku republiky 28. října 1988, rozhovor s V. Havlem, průběh a zásah policie

- 1:13 Dokumenty: osudy soch Tomáše G. Masaryka
- 1:25 Společenská kronika: portrét k 70. narozeninám Sergeje Machonina
- 1:39 Dílna: herečka Věra Říčařová a loutkář František Vítek z divadla Drak
- 1:53 Fotogalerie: fotografie Miroslava Pokorného
- 1:59 Úvaha Jiřího Kantůrky o povolené demonstraci na Škroupově náměstí
- 2:05 Konec
Příloha: Záznam demonstrace 10. prosince 1988 na Škroupově náměstí – L. Lis, M. Kubišová, V. Havel, B. Janát, J. Petrová, P. Placák, R. Battěk, V. Malý, V. Chramostová, R. Palouš
- 2:59 Konec přílohy

Originální Videojournal č. 4 – jaro 1989 – 118 min.:

- 0:00 Znělka
- 0:01 Akce galerie Drogerie Zlevněné zboží „Otevřený dialog“, Brno, říjen 1988
- 0:03 Malý zpravodaj: noví mluvčí Charty 77 – T. Hradílek, D. Němcová, A. Vondra (a předchozí mluvčí – S. Devátý, B. Janát a M. Hájek)
- 0:04 Vzpomínka na Evalda Schorma
- 0:05 Výstava Davida Němce v galerii U Řečických, svatba, zatčení
- 0:07 Vzpomínka na Jana Palacha
- 0:08 Vystoupení skupiny Ženy
- 0:11 Petice kulturních pracovníků za propuštění Václava Havla
- 0:14 Oslava (18. února) 70. narozenin (14. února) Miroslava Zikmunda, L. Vaculík čte svůj fejeton
- 0:15 Karel Schwarzenberg v Praze na besedě s historiky o české šlechtě (5.–9. března 1989)
- 0:16 Výstava Jana Ungára na Opatově
- 0:19 Náš host: portrét Ivana Martina Jirouse, hovoří Petruška Šustrová a Jiří Tichý
- 0:26 Reportáž: akce „Na Blaník!“, expedice hledající blanické rytíře, režie Petr Lébl
- 0:38 Dílna: sochy Karla Nepraše, hraje Sen noci svatojánské Band, sólo Karel Nepraš
- 0:42 Fotogalerie: Bohdan Holomíček
- 0:44 Úvaha Jiřího Kantůrky o zatčení Václava Havla
- 0:48 Konec
Příloha: Jan Palach, úvodní báseň M. Holuba „Praha Jana Palacha“ (a P. Pithart, J. Trojan, P. Uhl, J. Šiklová)
- 1:17 Dokument o událostech z ledna 1989 (15.–21. ledna) „Na Václavském Václaváku...“, hovoří A. Vondra, D. Němcová, J. Bok, J. Žáček, B. a P. Holečkovi, D. Němec, J. Sternová, S. Devátý, M. Palouš, M. Machovec
- 1:58 Konec přílohy

Originální Videojournal č. 5 – léto 1989 – 119 min.:

- 0:00 Znělka
- 0:01 Malý zpravodaj: záběry z manifestace na 1. máje 1989
- 0:03 Výstava díla Bohuslava Balbína
- 0:05 Návštěva delegace F.I.D.H. v Praze v květnu 1989, setkání s VONS
- 0:07 Připomínka Dominika Tatarky, pohřeb, zemřel 10. května 1989
- 0:10 Setkání obyvatel Malé Strany u Karlova mostu, podepisování petice
- 0:13 „Běžíme za Vás“ – běh ulicí Politických vězňů, akce Společnosti za veselejší současnost
- 0:15 Tbilisy 9. dubna 1989, masakr civilního obyvatelstva
- 0:20 5.–11. července na Karlově mostě – vzpomínkový týden, solidarita s čínskými studenty

- 0:22 16. červen 1988 a 1989 v Budapešti – rozehnaná vzpomínková akce a rehabilitace
- 0:26 Druhé setkání představitelů nezávislých hnutí na hranici ČSSR a Polska 25. června 1989 (V. Havel, J. Ruml, I. Havel, O. Havlová, J. Křížan, L. Lis, J. Wolf, J. Tichý a další)
- 0:27 Koncert Joan Baez na Bratislavské lyře
- 0:29 Mše na oslavu devadesátých narozenin kardinála Františka Tomáška 1. července 1989
- 0:33 Dokumenty: propuštění Václava Havla z vězení
- 0:41 Propuštění Stanislava Devátého po protestní hladovce, hovoří s Petruškou Šustrovou
- 0:44 Propuštění Hany Marvanové a Tomáše Dvořáka, květen 1989
- 0:46 Nástup Jiřího Tichého do vězení
- 0:46 Anketa: „Proč jste podepsali Několik vět?“
- 0:55 Opoziční poslanci a aktivisté Solidarity na návštěvě u Václava Havla na Hrádečku
- 1:01 Návštěva: rozhovor Harolda Pintera se Zdeňkem Urbánkem
- 1:06 Společenská kronika: 13. května 1989 – 1. setkání volného sdružení „Otevřený dialog“ (J. Burian, J. Kořán aj.)
- 1:10 Výstava obrazů J. Skalníka v galerii v Novém Jičíně, P. Oslzly čte prohlášení sdružení „Otevřený dialog“
- 1:12 Konec
Příloha: Druhý kulatý stůl Videojournalu na téma současnost, hovoří J. Ruml, V. Malý, H. Marvanová, P. Placák, I. Hoffman, I. Lamper, A. Lederer, moderuje J. Kantůrek
- 1:59 Konec přílohy

Originální Videojournal č. 6 – podzim 1989 – 83 min.:

- 0:00 Vzpomínka na Jaroslava Kukala
- 0:01 Návčik boje s vnitřním nepřítelem, vojska ministerstva vnitra pod vedením ministra Františka Kincla
- 0:04 Polský Sejm – předložení návrhu Adama Michnika na omluvu za okupaci Československa v srpnu 1968
- 0:06 Emigrace občanů NDR přes velvyslanectví NSR v Praze, okolí Lobkovického paláce
- 0:07 Trutnovská filmová škola – setkání členů filmových klubů, na Hrádečku u V. Havla, Jiří Dědeček zpívá „Holky z ČKD“, Jan Rejžek čte svůj sen
- 0:11 Fotogalerie: výstava 37 fotografií v Junior klubu Na Chmelnici na téma člověk a jeho prostor
- 0:15 Dokumentární záběry z 1. máje 1989
- 0:19 Výzva slovenských intelektuálů k 21. výročí okupace Československa – Miroslav Kusý, Hana Ponická, Ján Čarnogurský, Vladimír Maňák, Anton Selecký
- 0:20 Záběry z manifestace 21. srpna 1989
- 0:21 Setkání představitelů nezávislých iniciativ (V. Havel, J. Gruntorád, S. Penc, P. Placák, H. Marvanová) na jednom pražském pískovišti – akce Společnosti za veselejší současnost k výročí 21. srpna
- 0:22 Náš host: Ludvík Vaculík čte svůj fejeton „Srpnový den“ (pokračuje na 0:34, 0:40)
- 0:23 Divadlo Alfréd a spol. Ctibora Turby, projekt „Archa bláznů“
- 0:24 Dílna: Anna Fárová a Miroslava Hlaváčková sbírají obrazy Libora Fáry pro posmrtnou výstavu
- 0:28 Wrocław 2.–5. listopadu 1989 – setkání exilových a domácích aktivistů
- 0:31 Interview: Otomar Krejča hovoří o divadle
- 0:32 Reakce na novou stokorunu s portrétem Klementa Gottwalda
- 0:35 Záběry ze zákroku na Václavském náměstí

- 0:36 Knihkupectví Karla Čapka 15. října 1989 – předávání Mírové ceny německých knihkupců V. Havlovi
- 0:39 Záběry z manifestace 28. října 1989
- 0:41 O pobytu ve vězení hovoří Miroslav Kusý
- 0:42 Příloha: Dokumenty z listopadu 1989, nesestříhané, neuspořádané, bez komentáře
- 1:23 Konec

- 11) Frankfurt na Hrádečku – 1989 – 31 min.:
Václav Havel na tradičním setkání zakázaných spisovatelů na Hrádečku čte svoji děkovnou řeč „Slovo o slovu“, kterou za něj přednese některý německý herec na slavnostním předávání Mírové ceny německých knihkupců ve Frankfurtu nad Mohanem.
- 12) O divadle: Sezona 88–89 – 1989 – 112 min.:
Rozhovory s představiteli divadelního života o náplni divadla a o smyslu sezony 1988–1989.